

NAMIBIË DRIE JAAR LATER : POLITIEK ONTVOOGD MAAR ECONOMISCH WANKEL ¹

Yves WILLEMOT

*Laurierstraat 9
9052 Gent-Zwijnaarde*

ONDERZOEKSVELD: ontwikkelingsproblematiek voor informatiedienst
Belgisch Comité voor Unicef

SUMMARY

Namibia, After Three Years : Political Independent but Economic Unstable

Namibia became independent on the 21st of March 1990, after seventy-five years of South African colonial and racial rule. SWAPO fought a long war for liberation, but the independence was also gained thanks to the diplomatic pressure from the United Nations. The United Nations were actively involved in the organisation of the first free elections which were held on the 7th of November 1989.

¹ Het artikel is gebaseerd op een studie van het Belgisch Comité voor Unicef: **Willemot, Yves & Rudi Decort, Namibië. In een jong land start Unicef met een ambitieus programma voor het welzijn van de kinderen**, Brussel, Belgisch Comité voor Unicef, 1992, 79p.

The SWAPO liberation movement became by far the most important political party in the Namibian Parliament. But from the beginning the SWAPO-leaders explained that the past should be forgotten. They promoted a constructive political and economic collaboration with all Namibians, African and European. Due to this atmosphere of reconciliation Namibia had a successful political independence. One of the world's most progressive constitutions was written. It ends all racial discrimination and guarantees an extensive review of the human rights. The rules for the organisation of the legislative, executive and judiciary power are respected by all political parties. Namibia is without any doubt an example for a lot of African countries, which are now making steps towards democracy and multi-partyism.

The Namibian government has still a lot of problems to deal with. The major ones are the social and economic inequalities that still exist between African and European Namibians. The conditions of life of the European Namibians are comparable to these in modern western societies, while African Namibians are living in poverty. The government will have to change this, because in the long term one cannot expect to build democracy on empty stomachs. But in order to realize the necessary economic growth, Namibians are also counting on the support and the investments from abroad. A member of government recently said: "Now we've installed democracy and the human rights are respected, where are the foreign investments and the international aid?"

1. De moeilijke laatste jaren vóór de onafhankelijkheid

Namibië werd op 21 maart 1990 onafhankelijk. Aan die onafhankelijkheid gingen jaren vooraf van verdrukking en onderwerping door Zuid-Afrika. Namibië's grote buur aan de andere kant van de Oranje-rivier, weigerde zich immers halsstarrig neer te leggen bij de herhaalde resoluties van de **Verenigde Naties** om het bestuur over Namibië uit handen te geven.

Namibië kwam als voormalige Duitse kolonie in de nasleep van de Eerste Wereldoorlog onder Zuidafrikaans bestuur. Zuid-Afrika regeerde over Namibië, toen nog Zuidwest-Afrika geheten, alsof het een Zuidafrikaanse provincie betrof. Als gevolg van de toenemende internationale druk, vooral in het kader van de **Verenigde Naties**, en van de uitzichtloze positie waarin het Zuidafrikaans bestuur in de oorlog tegen de **SWAPO**, de Nambische bevrijdingsbeweging, was terechtgekomen, beslisten de Zuidafrikaanse bewindslui in de tweede helft van de jaren zeventig tot een politieke ommezwaai.

1.1. Het kader voor de onafhankelijkheidsverwerving: Resolutie 435 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (1978)

In de hoop Namibië in zijn greep te kunnen houden, startte Zuid-Afrika in september 1975 met de verschillende Namibische bevolkingsgroepen onderhandelingen die het land tot een gecontroleerde onafhankelijkheid moesten leiden. Omdat deze **Turnhalle-beraadslagingen** op een raciale leest geschoeid waren, bleef de **SWAPO** van de onderhandelingstafel weg. De besluiten van het overleg werden niets meer dan de bevestiging en de legitimatie van de leer van de apartheid en de gescheiden ontwikkeling. Samen met de **SWAPO** veroordeelden de **Verenigde Naties** en de **Organisatie voor de Afrikaanse Eenheid** de Zuidafrikaanse poging om in Namibië een marjonettenregering aan de macht te brengen.

De **Veiligheidsraad van de Verenigde Naties** richtte daarop een **Contactgroep** op die de opdracht kreeg Zuid-Afrika te overtuigen de plannen van het **Turnhalle**-beraad te laten varen. De leden van de **Contactgroep** (de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland en Canada) moesten Zuid-Afrika aanzetten om rechtstreekse onderhandelingen te beginnen met alle bij het conflict betrokken partijen, ook met de **SWAPO** en de frontlijnstaten (Angola, Botswana, Zambia, Tanzania, Mozambique en Zimbabwe). Er volgde een periode van intens diplomatiek overleg dat niet zonder resultaten bleef. In april 1978 verklaarde de Zuidafrikaanse eerste minister **Vorster** af te zien van de installatie van de **Turnhalle**-regering. Bovendien aanvaardde hij het onafhankelijkheidsplan dat hem door de Contactgroep werd voorgesteld.

De UNTAG (United Nations Transitional Assistance Group) organiseerde in 1989 de machtsoverdracht en bereidde het land voor op vrije en eerlijke verkiezingen

De Veiligheidsraad van de **Verenigde Naties** nam het plan over en goot het in de vorm van een resolutie. Deze werd ook door de **SWAPO** aanvaard.

De **Resolutie** (1978) voorzag in:

- een staakt-het-vuren van de strijdende partijen,
- de terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen uit Namibië,
- de terugkeer van de **SWAPO**-strijders en bannelingen,
- de ontmanteling van de guerrillabasisen,
- de vrijlating van alle politieke gevangenen,
- de erkenning van alle niet-rationale politieke partijen,
- het recht op zelfbeschikking van het Namibische volk,
- de organisatie van algemene en vrije verkiezingen onder het gezamenlijk toezicht van Zuid-Afrika en de Verenigde Naties,
- de instelling van een bijstandsgroep van de **Verenigde Naties** tijdens de overgangperiode naar de onafhankelijkheid (**United Nations Transitional Assistance Group - UNTAG**),
- en de onafhankelijkheid van Namibië ten laatste op 31 december 1978.

Heel even leek het alsof de onafhankelijkheid van Namibië nog slechts een kwestie van maanden was. De ontzuivering volgde snel. Tegen alle afspraken in organiseerde de Zuidafrikaanse regering op 4 december 1978 zelf verkiezingen voor een grondwetgevende vergadering. De **Democratische Turnhalle Alliantie (DTA)**, bestaande uit Europese Namibiërs (Namibiërs van Europese afkomst) en Afro-Europese Namibiërs (van gemengd Afrikaans-Europese afstamming) die aan het gelijknamig beraad hadden deelgenomen, haalde bij de verkiezingen 41 van de 50 zetels. De **DTA** profiteerde daarbij van de verkiezingsboycot van de **SWAPO** en enkele andere niet-rasgebonden partijen die een scrupuleuze uitvoering van de **VN-Resolutie 435** eisten.

Daarenboven bleek al snel dat de Zuidafrikanen het bijzonder moeilijk hadden om hun macht over te dragen aan de nieuwe grondwetgevende vergadering die ze zelf hadden opgericht. Bij het eerste het beste meningsverschil met de **DTA**-regering van **Dirk Mudge**, droeg Zuid-Afrika de volledige wetgevende en uitvoerende macht opnieuw over aan de Zuidafrikaanse administrateur-generaal voor Namibië. Deze aarzelde niet alle hoop op een snelle internationaal aanvaardbare oplossing te ondermijnen door in 1980 de ingrijpende en spraakmakende **AG-8 maatregelen** af te kondigen.

Voor elke bevolkingsgroep werd, conform de **Turnhalle**-voorstellen, een eigen etnische regering ingesteld. De uitvoering van deze raciale maatregel leidde tot de inefficiënte aanzwelling van het overheidsapparaat, hetgeen ook vandaag nog problemen schept.

Ondertussen volgden nieuwe pogingen om Zuid-Afrika te dwingen zich naar de **VN-Resolutie** te schikken elkaar op. In januari 1981 organiseerden de **Verenigde Naties** in Genève een nieuwe internationale conferentie omtrent Namibië. De hoop dat het daar tot een vergelijk zou kunnen komen, groeide toen ook de **SWAPO** de bereid bleek om aan de onderhandelingstafel plaats te nemen. Het VN-voorstel om in oktober algemene en vrije verkiezingen te organiseren en Namibië uiterlijk tegen 31 december 1981 naar de onafhankelijkheid te leiden, stuitte echter op verzet vanwege de Zuidafrikaanse onderhandelaars. Deze konden daarbij rekenen op begrip en steun vanwege de Verenigde Staten. De **Reagan**-administratie, die in 1980 aan de macht was gekomen, bleek niet ongevoelig te zijn voor de argumentatie als zou het Zuidafrikaans bewind in Namibië een dam vormen tegen de "verspreiding van het communisme vanuit Angola". De regeling van de Namibië-zaak werd er niet gemakkelijker op toen de **Reagan**-administratie in de geest hiervan de uitvoering van de **VN-Resolutie** koppelde aan de terugtrekking van de Cubaanse troepen uit Angola.

In Namibië zelf startten de politieke partijen die aan het **Turnhalle**-overleg hadden deelgenomen in die periode nieuwe onderhandelingen om de toekomst van Namibië uit te stippelen. De **SWAPO** bleef aan de kant. De **Multipartijen Conferentie** leidde op 17 juni 1985 tot de installatie van een nieuwe grondwetgevende vergadering en een overgangsregering (**Transitional Government of National Unity - TGNU**). Ook deze werd door de internationale gemeenschap onmiddellijk veroordeeld. Het valt evenwel niet te ontkennen dat zij belangrijk werk geleverd heeft in het wegnemen van de meest scherpe en zichtbare kanten van de apartheid. Onder meer door de arbeidswetgeving te liberaliseren en door het verbod op gemengd onderwijs en gemengde medische verpleging af te schaffen. Zij heeft de basis gelegd voor een klimaat van verdraagzaamheid die de soepele overgang naar de verkiezingen van november 1989 mogelijk zou maken.

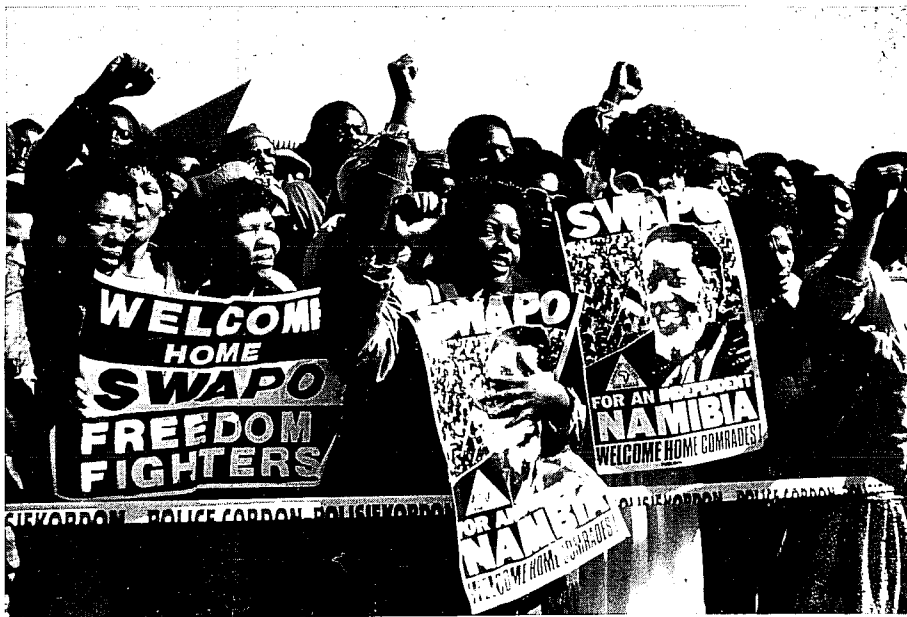
1.2. De diplomatieke doorbraak in 1988 leidde uiteindelijk tot de onafhankelijkheid op 21 maart 1990

Uiteindelijk werd 1988 het jaar van de doorbraak. Zowel voor Zuid-Afrika als voor Angola, op wiens actieve steun de SWAPO-strijders konden rekenen, bleek de voortzetting van de oorlog economisch en politiek niet langer mogelijk. Na een nieuwe nederlaag in Cuito Cuanavale in april 1988 begonnen zelfs de Zuidafrikaanse militairen aan een overwinning te twijfelen. Beide landen stuurden steeds nadrukkelijker aan op het beëindigen van de geldverslindende en verwoestende oorlog. Bovendien nam de diplomatieke druk om tot een vergelijk te komen opnieuw toe. Na het aantreden van **Michael Gorbatsjov** in het Kremlin verdwenen geleidelijk de argumenten van de Koude Oorlog die de situatie in Namibië jarenlang hadden geblokkeerd. Zowel de Verenigde Staten als de Sovjetunie stuurden nu aan op een snelle oplossing van het conflict.

Tegen deze achtergrond ontmoetten de regeringsleiders van Zuid-Afrika, Angola en Cuba elkaar voor het eerst in London op 3 mei 1988. Na maandenlang diplomatiek overleg kwamen de partijen op 22 december 1988, tien jaar na de stemming van **Resolutie 435**, tot een vergelijk in het VN-hoofdkwartier in New York. De bepalingen van de **Resolutie** werden door alle betrokken partijen onderschreven. Ook over de terugtrekking van de Cubaanse troepen werd een akkoord gesloten. De weg naar de onafhankelijkheid werd op 1 april 1989 ingezet (**Resolutie 629**; 16 januari 1989).

Even dreigde ook dit akkoord op een sissertafel te lopen. Op 1 april verlieten SWAPO-strijders tegen de akkoorden in hun basissen in Angola en vielen Namibië binnen. Zuid-Afrika reageerde geïrriteerd en bij de daaropvolgende gevechten vonden een driehonderdtal SWAPO-guerrilleros de dood. Op hetzelfde moment raakten berichten bekend over wreedheden in de SWAPO-kampen. Van spionage verdachte SWAPO-handlangers zouden in de kampen gemarteld en vermoord zijn. Deze berichten brachten de SWAPO-sympathisanten over de gehele wereld in diskrediet.

Het onafhankelijkheidsproces kwam er uiteindelijk toch niet door in gevaar. Op 1 april 1989 werd alle macht, zoals voorzien in de vredesakkoorden, overgedragen aan de Zuidafrikaanse administrateur-generaal **Louis Pienaar**. Hij zou Namibië naar de onafhankelijkheid brengen en

Meer dan 40 000 bannelingen en SWAPO-strijders werden bij hun thuiskomst in Namibië enthousiast toegejuicht door hun landgenoten.

daarbij samenwerken met de **United Nations Transitional Assistance Group (UNTAG)**. Een speciale verificatiecommissie van de **Verenigde Naties** was dan al drie maanden op post in de Angolese hoofdstad Luanda waar het controle uitoefende op de terugtrekking van de Cubaanse troepen. In de lente van 1989 kwamen meer dan 40 000 bannelingen en **SWAPO**-militanten terug naar hun vaderland.

De langverwachte algemene en vrije verkiezingen vonden plaats op 7 november 1989. 710 000 Namibiërs brachten onder de supervisie van onder meer Belgische blauwhelmen hun stem uit. Deze rekordopkomst van 97% van de kiesgerechtigden is zonder meer spectaculair te noemen vermits het grootste gedeelte van de Namibische bevolking ongeletterd is.

Tien partijen namen aan de verkiezingen deel. De **SWAPO** haalde een grote overwinning. Ze rijfde meer dan 57% van de stemmen binnen. In de grondwetgevende vergadering verwierf ze met 41 van de 72 zetels een comfortabele meerderheid. De verhoopte tweederde meerderheid nodig om zonder overleg met andere partijen in het parlement grondwetswijzigingen door te voeren, haalde de **SWAPO** niet. De **DTA** werd met 21 zetels de tweede grootste partij van het land. De overige partijen verdeelden onder elkaar de overige 10 zetels.

Na uitzonderlijk snel werk binnen de grondwetgevende vergadering werd **Sam Nujoma**, de **SWAPO**-voorzitter, op 16 februari 1990 verkozen tot eerste Namibische president. Een maand later, op 21 maart 1990, verwierf Namibië zijn lang verwachte onafhankelijkheid. Op 23 april trad het toe tot de **Organisatie van de Verenigde Naties**.

2. Het politieke leven in onafhankelijk Namibië

2.1. De nationale verzoening

In tegenstelling tot vele andere landen uit het Zuiden heeft Namibië de eerste maanden van zijn onafhankelijkheid zonder al te veel kleerscheuren doorgemaakt. Dit is vooral te danken aan de sfeer van verzoening die

zowel de **SWAPO** als haar politieke tegenstanders aan de dag gelegd hebben. Nog vóór de onafhankelijkheid van Namibië een feit was, had **Sam Nujoma**, de **SWAPO**-leider, te kennen gegeven dat de **SWAPO** niet uit was op een afrekening met de Europese Namibiërs, maar enkel aanstuurde op de beëindiging van het systeem van raciale discriminatie en van ontkenning van de rechten van de zwarte meerderheid. In zijn tienjarig bestaan had buurland Zimbabwe bewezen hoe succesvol een verzoenend beleid zowel op economisch als politiek vlak kon zijn. Bepalend voor de verzoenende sfeer waarin de onafhankelijkheidsverwerving van Namibië plaatsvond, waren ongetwijfeld ook de veranderde internationale verhoudingen, in het bijzonder het einde van de Koude Oorlog en de ineenstorting van het communistische blok, waardoor de traditionele ideologische confrontaties niet langer golden.

Er moet op gewezen worden dat niet alleen de **SWAPO** verzoenende taal spreekt. De **Democratische Turnhalle Alliantie** heeft, zoals hierboven reeds werd aangehaald, met zijn beleid in de laatste jaren voor de onafhankelijkheid het pad naar verzoening geëffend. En ook na de onafhankelijkheid blijft de **DTA**, de belangrijkste politieke tegenstander van de **SWAPO**, aansturen op samenwerking en verzoening. Zonder die constructieve houding van de **DTA** zouden de eerste jaren van de onafhankelijkheid wellicht heel wat minder vredig verlopen zijn. Dat de verzoenende taal ook in de politieke praktijk wordt omgezet, blijkt onder meer uit het feit dat in de eerste **SWAPO**-regering twee Europees-Namibische ministers opgenomen werden, op de belangrijke posten van financiën en landbouw.

De sfeer van verzoening waarin Namibië zijn eerste jaren van onafhankelijkheid beleeft, betekent natuurlijk niet dat de nieuwe bewindslui niet voor grote economische problemen staan, integendeel. Maar het laat toe die problemen op een constructieve en serene manier aan te pakken. In die zin heeft Namibië zijn onafhankelijkheid goed ingezet.

2.2. De Namibische grondwet: de basis van het politieke bestel

De constructieve ingesteldheid van de **SWAPO** en van haar politieke tegenstanders verklaart ook de uitzonderlijke snelheid waarmee het werk binnen de uit de verkiezingen voortgekomen grondwetgevende vergadering

vorderde. Op 9 februari 1990 waren de verkozenen al klaar met de tekst van de nieuwe grondwet voor Namibië. Deze werd van kracht op 21 maart 1990, bij de onafhankelijkheidsverwerving.

De Namibische grondwet is een van de meest vooruitstrevende ter wereld. Zij is een voorbeeld voor vele andere Afrikaanse staten. Het eenpartijstelsel, dat nog steeds in verscheidene Afrikaanse grondwetten ingeschreven staat, komt in de Namibische grondwet niet voor. Ook op het vlak van de mensenrechten is de Namibische grondwet bijzonder progressief.

2.2.1. Het politieke bestel in Namibië

Namibië is een republiek. Het politieke leven wordt beheerst door de regels van de parlementaire democratie, steunend op een meerpartijstelsel. In tegenstelling tot vele andere Afrikaanse grondwetten, kent de Namibische grondwet geen vooraanstaande rol toe aan de voormalige bevrijdingsbeweging, in casu de **SWAPO**.

Zoals alle moderne grondwetten voorziet ook de Namibische grondwet in een strikte scheiding van de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht.

De wetgevende macht berust bij een parlement met twee kamers: de **Nationale Vergadering**, met vooral beslissingsbevoegdheid, en de **Nationale Raad**, met hoofdzakelijk adviesbevoegdheid. De **Nationale Vergadering** stemt de wetten, beslist over de grondwetsherzieningen, stemt de begroting van de regering, ratificeert internationale verdragen, beslist over de organisatie van referenda, enz. De **Nationale Vergadering** oefent haar bevoegdheden uit bij gewone meerderheid. Wetsontwerpen worden voor advies doorgestuurd naar de **Nationale Raad** vooraleer ze voor bekrachtiging en uitvaardiging aan de **President** worden voorgelegd. Ten aanzien van de wetgevende activiteiten van de **Nationale Vergadering** beschikt de **President** over een vetorecht. Maar wetsontwerpen die door een tweederde meerderheid in de **Nationale Vergadering** zijn aangenomen en die door de **Nationale Raad** bevestigd zijn, moeten door de **President** ondertekend en gepubliceerd worden.

De leden van de **Nationale Vergadering** worden voor een termijn van vijf jaar rechtstreeks verkozen bij algemene en vrije verkiezingen. Elke Namibiër van 18 jaar of ouder beschikt over het stemrecht en kan zich voor de verkiezingen laten registreren. De Namibische grondwetgever heeft voor een kiesstelsel van evenredige vertegenwoordiging gekozen, dat in zijn zuiverste vorm wordt toegepast. Dit betekent dat het gehele Namibische grondgebied bij het toekennen van de zetels in het parlement beschouwd wordt als een onverdeeld kiesgebied. Een dergelijk kiesstelsel maakt het ook kleine partijen, die in geen enkele afzonderlijke regio veel stemmen halen, mogelijk één of meer parlamentszetels in de wacht te slepen.

Om zich voor het Namibische parlement verkiesbaar te kunnen stellen, moet men minstens 21 jaar zijn. Verkozenen fungeren als vertegenwoordigers van het gehele Namibische volk. Kiezers kunnen de verkozene dus geen imperatief mandaat geven. Ze kunnen hem niet ter verantwoording roepen, hoogstens electoraal sanctioneren bij de eerstvolgende verkiezingen. In de Namibische **Nationale Vergadering** zetelen naast 72 rechtstreeks verkozen volksvertegenwoordigers ook maximaal zes leden die door de **President** omwille van hun bijzondere kennis, status, vaardigheid of ervaring tot lid van de vergadering zijn benoemd. Deze laatsten beschikken evenwel niet over stemrecht, dit om te vermijden dat de **President** de politieke machtsverhoudingen binnen de vergadering zou beïnvloeden. Leden van de **Nationale Raad**, van regionale of lokale besturen kunnen geen zitting hebben in de **Nationale Vergadering**. Dit geldt eveneens voor nationale ambtenaren, militairen, leden van de politie en van parastatale instellingen.

De **Nationale Raad**, samengesteld uit twee verkozenen uit elke **Regionale Raad**, houdt bij wijze van advies toezicht op de wetgevende activiteiten van de **Nationale Vergadering** en kan tevens maatregelen voorstellen inzake regionale materies. Het mandaat binnen de **Nationale Raad** duurt zes jaar. Vermits haar leden verkozen worden door en uit de regionale raden, kon de **Nationale Raad** geen zitting hebben zolang de **Regionale Raden** niet samengesteld waren. De eerste regionale en lokale verkiezingen vonden echter pas plaats eind november 1992. In afwachting van de installatie van de **Nationale Raad** was een grondwettelijke overgangsregeling van kracht die bepaalde dat de **Nationale Vergadering** zijn wetgeven-

de bevoegdheden kon uitoefenen zonder het advies van de **Nationale Raad**.

Aan het hoofd van de uitvoerende macht staat de **President**. Hij is het staatshoofd, het hoofd van de regering en voert het opperste bevel over de strijdkrachten.

De **President** wordt voor een termijn van vijf jaar rechtstreeks verkozen door ten minste 50 % van alle kiezers. Indien nodig worden voor de verkiezing van een nieuwe **President** meerdere stembeurten gehouden. Om zich verkiesbaar te kunnen stellen, moet men over de Namibische nationaliteit beschikken, minstens 35 jaar zijn en voldoen aan de verkiesbaarheidsvereisten voor de **Nationale Vergadering**. De eerste **President** van Namibië, Sam Nujoma, werd, conform een grondwettelijke overgangs bepaling, uitzonderlijk verkozen door de grondwetgevende vergadering en niet bij rechtstreekse verkiezingen. Eenzelfde persoon kan in Namibië hoogstens twee termijnen, dus maximaal tien jaar, het presidentschap waarnemen.

De **President** kan de **Nationale Vergadering** ontbinden indien de premier hem daarom vraagt of indien de regering niet doeltreffend kan regeren. Binnen de negentig dagen na de ontbinding moeten dan nieuwe presidents- en parlamentsverkiezingen plaatsvinden. De **Nationale Vergadering** van Namibië van zijn kant kan de **President** met tweederde van de stemmen tot ontslag dwingen. Deze impeachment-procedure naar Amerikaans model vereist dat de **Nationale Raad** dit ontslag bij een tweederde meerderheid bevestigt.

De **President** benoemt de **Premier** en de overige ministers uit de leden van de **Nationale Vergadering**. Deze vormen samen het kabinet. Het kabinet voert onder leiding van de eerste minister het regeringsbeleid uit. De huidige eerste minister is Hage Geingob (SWAPO). De kabinetsleden kunnen bij de Nationale Vergadering wetsontwerpen indienen. De ministers zijn zowel aan de **President** als aan de **Nationale Vergadering** verantwoording verschuldigd. Ze kunnen door de leden van de **Nationale Vergadering** geïnterpelleerd worden over hun beleid. Ministers zijn in Namibië individueel politiek verantwoordelijk. Indien blijkt dat een lid van het kabinet niet langer het vertrouwen geniet van de meerderheid van de

Nationale Vergadering, dan moet de **President** een einde stellen aan zijn mandaat.

De rechterlijke macht is in handen van het **Opperste Gerechtshof**, het **Hooggerechtshof** en de lagere rechtbanken. Het **Opperste Gerechtshof** oordeelt over alle beroepen tegen vonnissen geveld door het **Hooggerechtshof**, met inbegrip van vonnissen betreffende de interpretatie en de uitvoering van, en het respect voor de grondwet, alsook van vonnissen betreffende de fundamentele rechten en vrijheden die in de grondwet neergeschreven zijn. Het **Hooggerechtshof** oordeelt over deze zaken in eerste aanleg en is eveneens bevoegd voor hogere beroepen op vonnissen van de lagere rechtbanken.

De rechters worden voor het leven (tot 65 jaar) benoemd door de **President** op voorstel van een speciale **Juridische Commissie** bestaande uit rechters en juristen. Rechters kunnen enkel door de **President** uit hun ambt ontheven worden op vraag van deze **Juridische Commissie**.

De Namibische grondwet voorziet ook in een **Ombudsman** die, eveneens op voorstel van de **Juridische Commissie**, voor het leven benoemd wordt door de **President**. De **Ombudsman** beschikt over uitgebreide onderzoeksbevoegdheden inzake het respect voor de mensenrechten, het naleven van de principes van goed bestuur (bestrijden van corruptie,...) en het respect voor de natuurlijke rijkdommen van Namibië. De **Ombudsman** kan tussen partijen bemiddelen en verslagen publiceren. Voorts kan hij zaken overmaken aan het openbaar ministerie of zelf aanhangig maken bij een bevoegde rechtbank.

Namibië is een gedecentraliseerde eenheidsstaat waarvan de grenzen van de **regio's en districten**, aldus de grondwet, *"door een speciale commissie bepaald zullen worden op basis van geografische criteria en geenszins op basis van raciale kenmerken."* De leden van de regionale en lokale raden worden bij rechtstreekse verkiezingen door de plaatselijke bevolking verkozen. In tegenstelling tot de presidents- en parlementsverkiezingen vinden de regionale verkiezingen plaats volgens het meerderheidsstelsel. Elke regio is opgedeeld in zoveel kiesdistricten als er mandaten in de regionale raad te verdelen zijn. Verkozen is de winnaar uit elk kiesdistrict.

Nadat in de lente van 1992 de **President** op voorstel van de besluiten van de delimitatie-commissie de nieuwe opdeling van Namibië in regio's en districten had bekendgemaakt, vonden eind november 1992 de eerste lokale en regionale verkiezingen plaats.

2.2.2. De bescherming van de mensenrechten in de Namibische grondwet

Namibië is een rechtsstaat. De Namibische grondwet wijdt één volledig hoofdstuk en niet minder dan twintig artikels aan de beschrijving van de fundamentele rechten en vrijheden van het individu.

Verscheidene artikels handelen over de afschaffing van de apartheid en het verbod op raciale discriminatie. Namibië heeft op dat vlak dan ook een zeer bloedige geschiedenis achter de rug. Tijdens zijn heerschappij heeft Zuid-Afrika gepoogd een raciaal opgedeelde staat op te bouwen. Het **Odendaal-plan** (1964) lag aan de basis van het ontstaan van de "zwarte thuislanden" (Ovamboland, Hereroland, Damaraland, Okavangoland, enz.). De Afrikaanse Namibiërs (de inwoners van Afrikaanse oorsprong) die rond de Namibische hoofdstad Windhoek leefden, werden gedwongen zich te vestigen in de "zwarte" ghettowijk Katutura. Voor elke Afrikaans-Namibische bevolkingsgroep werden aparte ministeries opgericht. De gezondheidszorg en het onderwijs werden op raciale basis uitgebouwd.

De Namibische grondwet stelt een einde aan deze ideologie van de gescheiden ontwikkeling. Eenieder krijgt het recht om zich over het gehele grondgebied vrij te bewegen, zich vrij te vestigen en eigendom te verwerven. In de tekst van de grondwet wordt uitdrukkelijk afgerekend met het raciale verleden. Artikel 23 schaft de apartheid af en maakt van elke raciale discriminatie of verspreiding van apartheid of rassenhaat een strafbaar feit. De grondwet bepaalt ook dat alle Namibiërs zich op gelijke rechten kunnen beroepen ongeacht hun ras. Onderwijs en gezondheidszorg kunnen dus niet langer op raciale basis verstrekt worden. De nieuwe kieswet, die naar aanleiding van de regionale en lokale verkiezingen werd aangenomen, bepaalt ook uitdrukkelijk dat het lidmaatschap van politieke partijen los moet staan van raciale criteria.

Trouw aan de bepalingen van de grondwet is de Namibische **Nationale Vergadering** bij haar installatie aan een spoedtempo begonnen met de opheffing van alle nog bestaande apartheidswetten. Het spreekt vanzelf dat het effectieve einde van de raciale ongelijkheid daarmee nog geen feit is. Wetten en reglementen zijn snel herschreven, opvattingen en gewoonten hebben echter veel meer tijd nodig om te veranderen. Niet alleen zijn de culturele verschillen tussen bevolkingsgroepen van oudsher groot, het apartheidssysteem heeft ze verder benadrukt. De apartheid had gevolgen tot in de kleinste facetten van het maatschappelijke leven. In principe zijn ook Afrikaanse Namibiërs tegenwoordig vrij om zich te vestigen en werk te zoeken. In de praktijk is daar nog niet zoveel van terecht gekomen omdat grond, huisvesting en werk schaars zijn en de middelen van de Afrikaans-Namibische bevolking beperkt zijn.

Er zal ook in Namibië nog heel wat moeten veranderen vooraleer men zal kunnen spreken van gelijkheid tussen alle Namibiërs. Het is de vraag hoeveel tijd de regering gegund zal worden. De verwachtingen na de onafhankelijkheid zijn hoog gespannen en kunnen niet zomaar in een handomdraai verwezenlijkt worden. Dat sommigen ongeduldig zijn en het moeilijk hebben de verzoenende taal van de nieuwe machthebbers te volgen, is al meermaals gebleken. De uitlatingen van sommige SWAPO-militanten zijn in die context typerend. Zij stellen dat de verzoening grenzen kent en dat het tijd wordt dat de Europees-Namibische bevolkingsgroep ook in economische zin een stap terug doet ten gunste van de Afrikaanse Namibiërs.

Met betrekking tot de bespreking van de rechten en vrijheden van het individu bevat de Namibische grondwet, naast de bepalingen betreffende het verbod op raciale discriminatie, een aantal andere bijzonder interessante bepalingen:

- de menselijke waardigheid van elkeen wordt gegarandeerd en elke vorm van dwangarbeid of slavernij wordt verboden (art. 8 en 9);
- artikel 6 bepaalt dat ieder mens recht heeft op leven en dat de doodstraf in Namibië in geen geval uitgesproken zal worden;
- elke discriminatie op basis van het geslacht wordt verboden (art. 10 en 14) en het kabinet wordt in artikel 95 opgeroepen om van de gelijkberechtiging tussen man en vrouw één van zijn beleidslijnen te maken; in de geest van deze grondwettelijke bepalingen, stelt de nieuwe kieswet

dat elke politieke partij ten minste twee vrouwen op haar lijst moet plaatsen.

De Namibische grondwetgever is bij het opstellen van de grondwettekst evenmin blind geweest voor de rechten van het kind. Hij heeft zich daarbij geïnspireerd op de **Conventie over de Rechten van het Kind** die door de **Algemene Vergadering van de Verenigde Naties** aangenomen werd op 20 november 1989. Namibië heeft die **Conventie** op 30 september 1990 trouwens ook geratificeerd. Als een van de weinige verwijst de Namibische grondwet in artikel 15 uitdrukkelijk naar de rechten van het kind. Ze bepaalt dat alle kinderen in Namibië het recht hebben op een naam en een nationaliteit en voor zover mogelijk ook het recht hebben door hun ouders verzorgd en opgevoed te worden. De grondwet beschermt kinderen ook tegen economische uitbuiting, tegen tewerkstelling in moeilijke of gevaarlijke omstandigheden en tegen tewerkstelling die hun onderwijs, gezondheid of fysieke, mentale of sociale ontwikkeling in gevaar kan brengen. De grondwet bepaalt verder ook dat kinderen niet in voorlopige hechtenis kunnen worden geplaatst. Tot 16 jaar kunnen kinderen zich ook beroepen op hun grondwettelijk recht op onderwijs (art. 20).

2.3. De politieke en sociale krachten binnen de huidige Namibische maatschappij

Twee politieke partijen beheersen sinds de onafhankelijkheid het politieke leven in Namibië.

De eerste is de **South-West African People's Organisation (SWAPO)**, voor de onafhankelijkheid de grootste en de enige internationaal erkende bevrijdingsbeweging. De **SWAPO** haalde bij de eerste vrije verkiezingen meer dan 57% van alle stemmen en beschikt met zijn 41 zetels over een comfortabele meerderheid binnen de Namibische **Nationale Vergadering**. De tweederde meerderheid, nodig om alleen grondwetswijzigingen door te voeren, haalde de **SWAPO** net niet. Onder de **SWAPO**-militanten vindt men ook de meeste leden en sympathisanten van de **SWANU (South-West African National Union)**, die in 1984 werd opgeheven. De **SWAPO** kan vooral rekenen op de steun van de **Ovambo's**, die bijna de helft van de bevolking uitmaken. De meeste **Ovambo's** leven in het noorden van het land. Bij de verkiezingen van 1989 stemde 92% van hen voor de **SWAPO**.

Desondanks doet de **SWAPO** zijn uiterste best om zich als een etnisch-overschrijdende partij te profileren, die de belangen van alle Namibiërs wil dienen.

De **Democratische Turnhalle Alliance (DTA)** is de tweede grootste partij binnen de Nationale Vergadering. De **DTA** bezet 21 zetels. Deze partij, die voortkomt uit de regering die voor de onafhankelijkheid het land beheerde, steunt op een brede coalitie van partijen. Ze is al lang niet meer uitsluitend samengesteld en gesteund door Europese Namibiërs. Men vindt de **DTA**-stemmers vooral in Windhoek, en onder de Afrikaans-Namibische minderheden in het vroegere Kavango-, Oost-Caprivi- en Hereroland. In feite is de aanhang van de **DTA** veel gelijkmatiger over Namibië verspreid dan die van de **SWAPO**.

Het politieke programma van beide partijen verschilt niet erg veel. De **SWAPO** legt de nadruk vooral op de noodzakelijke sociale hervormingen terwijl de **DTA** het accent legt op het vrije ondernemerschap als basis voor de opbouw van de welvaart. De **SWAPO** kleefde tijdens de bevrijdingsstrijd lange tijd een marxistisch-leninistische ideologie aan, maar zowel op politiek als op economisch vlak heeft zij de retoriek van de bevrijdingsstrijd na de verkiezingen afgezwakt. Partijpluralisme en een vrije markteconomie met sociaal overleg en sociale correcties vormen nu de basis van de politieke actie van de **SWAPO**-militanten. Het gevaar met de bestaande politieke verhouding is vooral gelegen in de sterk etnisch gedetermineerde basis van de **SWAPO**. De **SWAPO** is zich daarvan bewust en poogt haar aanhang te verbreden en te diversifiëren. De samenstelling van het huidige kabinet - er zetelen ministers van verschillende etnische afkomst - illustreert de zorg van de **SWAPO** om de etnische polarisatie te vermijden. De **SWAPO** blijkt te slagen in haar pogingen om naast de Ovambo's het politieke vertrouwen te krijgen van andere bevolkingsgroepen. Bij de voorbije lokale en regionale verkiezingen haalde de partij het overtuigend in streken waar zij tot dan toe electoraal zwak stond, met name in de centraal en zuidelijk gelegen steden en in de commerciële landbouwgebieden.

Binnen het Namibische parlement zetelen naast de **SWAPO** en de **DTA** een aantal kleinere politieke partijen, die hun vertegenwoordiging danken aan het evenredig kiesstelsel dat in Namibië in zijn zuiverste vorm wordt toegepast:

- de **United Democratic Front of Namibia** (UDF 4 zetels) dat zijn aanhang vooral vindt onder de **Damara's**;
- de **Aksie Christelike Nasionaal** (ACN 3 zetels) bestaande uit Europees-Namibische conservatieven;
- het **Namibia National Front** (NNF 1 zetel), een coalitie van intellectuele Afrikaanse Namibiërs en Europees-Namibische kringen uit Windhoek;
- het **National Patriotic Front** (NPF 1 zetel);
- de **Federal Convention of Namibia** (FCN 1 zetel) bestaande uit zogenaamde "**Rehoboth-Basters**", inwoners van gemengd Afrikaans-Europese afkomst.

De vakbonden kunnen in Namibië niet bogen op een lange traditie. Op dit ogenblik zijn minder dan 50% van de Namibische werknemers aangesloten bij een of andere vakbond. Alhoewel vakbonden nooit formeel verboden waren, was het lange tijd voor overheid en werkgevers verboden met de vakbonden onderhandelingen aan te knopen. Pas na het aantreden van de **Turnhalle**-regering van **Dirk Mudge** in 1985 werd dit verbod opgeheven. De meeste Namibische vakbonden zijn dan ook nauwelijks vijf jaar oud, hetgeen niet betekent dat er voorheen geen sociale acties werden gevoerd. In 1971 bijvoorbeeld, gingen meer dan 13 500 arbeiders afkomstig uit Ovamboland in Katutura in staking uit protest tegen de contractarbeid. De enige "oude" "zwarte" vakbond in Namibië is de "**National Union of Namibian Workers**" (NUNW) die in 1971 werd opgericht en van bij zijn ontstaan aan de zijde van de **SWAPO** streed voor de bevrijding van de Afrikaans-Namibische bevolking. Vandaag mag de NUNW dan al niet langer de enige "zwarte" vakbond zijn, toch blijft hij met zijn 55 000 leden veruit de grootste en belangrijkste vakbond in Namibië.

Ook de Kerk mag men als sociaal-politieke kracht binnen de Namibische maatschappij niet vergeten. In tegenstelling tot de vakbonden zijn de Kerken van in de jaren veertig bij de onafhankelijkheidsstrijd betrokken geweest. De Kerken, die voortkomen uit de Scandinavische en Duitse missieposten die in het begin van de eeuw in Zuidwest-Afrika opgericht

werden, waren aanvankelijk vooral uit op de verbetering van de levensomstandigheden van en het onderwijs voor de zwarte bevolking. Het politieke engagement kwam pas in het begin van de jaren zeventig toen de Kerken in een gezamenlijke brief aan de Zuidafrikaanse minister-president een pleidooi voerden voor de onafhankelijkheid van Namibië. De Kerken hebben niet alleen geholpen bij het opzetten van vakbonden, studenten- en gemeenschapsorganisaties. Ze hebben tijdens de oorlog in vluchtelingenkampen ook gezondheidszorg, onderwijs en sociale zorg verstrekt. Maar bovenal zijn de Kerken sinds de jaren zeventig een drukkingsmiddel geweest voor onafhankelijkheid en tegelijk een belangrijk inlichtingskanaal voor de internationale gemeenschap en voor de Verenigde Naties. De Anglikaanse bisschoppen **Colin Winter** en **Richard Wood** hielpen bijvoorbeeld de gewelddadige repressie van de stakingen van '71 openbaar te maken en werden ten gevolge daarvan uit Namibië verbannen. Omwille van hun politieke engagement zijn kerkelijke leiders jarenlang het slachtoffer geweest van de Zuidafrikaanse repressie.

De "**Council of Churches in Namibia**" (CCN), de in 1978 opgerichte koepelorganisatie die met uitzondering van de conservatieve blanke **Nederduits Gereformeerde Kerk** alle Christelijke Kerken verenigt, blijft vandaag nog een belangrijke politieke en sociale kracht binnen de Namibische maatschappij. Haar Kerken vertegenwoordigen zowat 80% van de Namibische bevolking.

3. De perspectieven voor Namibië

Namibië heeft de eerste jaren van zijn onafhankelijkheid goed doorgeemaakt. De realpolitik die de leiders van de voormalige bevrijdingsbeweging **SWAPO** in hun nieuwe functies van **President**, minister of parlementslid aankleven, is lonend gebleken. Het heeft van Namibië een voorbeeld van politieke ontvoogding gemaakt. De Namibische grondwet, een van de meest liberale ter wereld, vormt nu de basis voor de democratische machtsuitoefening en de politieke rust die het Namibische volk decennia lang ontzegd zijn geweest.

Eind november 1992 werden in Namibië de eerste regionale en lokale verkiezingen georganiseerd. De wijze waarop de verkiezingsstrijd verliep,

laat het beste verhoppen voor de verdere politieke toekomst van het land. Een democratie is echter broos en komt in gevaar zodra een politieke partij of eender welke andere redelijk omvangrijke groepering zich niet langer door de regels van de democratische machtsuitoefening gebonden voelt. In Namibië lijkt men daar niet onmiddellijk te moeten voor vrezen. De moeilijkheden die zovele andere Afrikaanse landen in hun democratiseringsproces doormaken, zijn Namibië vreemd. Temeer omdat het Namibische volk na nauwelijks drie jaar ontvoogding blijk geeft van een grote politieke maturiteit. Namibiërs maken massaal gebruik van hun rechten en laten hun politieke stem horen.

Dat bleek opnieuw tijdens de eerste lokale en regionale verkiezingen die van 30 november tot 2 december 1992 in het land gehouden werden. De opkomst bij deze verkiezingen was bijzonder groot. De **SWAPO** behaalde een comfortabele meerderheid in negen van de dertien regionale raden. Ook op gemeentelijk vlak boekte de **SWAPO** een glansrijke overwinning. **DTA**, de enige partij die overal een tegenkandidaat aan kiezer voorstelde, blijkt na deze verkiezingen meer dan ooit de enige oppositie voor de **SWAPO**. Van de andere partijen die in het Namibische parlement zitting hebben, kwam alleen het **Verenigd Democratisch Front** bij deze lokale en regionale verkiezingen op. Zijn resultaat is echter te verwaarlozen. Door opnieuw massaal voor de **SWAPO** te stemmen, gaf de Namibische bevolking blijk van een grote mate van politiek realisme en van politieke zelfbeheersing. De Namibiërs schijnen te beseffen dat hun sociaal-economische problemen niet zo maar van de ene dag op de andere opgelost kunnen worden.

Niettemin schuilt in deze sociaal-economische problemen nog steeds een gevaar voor het democratische en vredige Namibië. De Afrikaans-Namibische meerderheid van de bevolking mag dan na een strijd van meerdere decennia zijn politieke mondigheid verworven hebben, op sociaal-economisch vlak blijft tussen Afrikaanse en Europese Namibiërs een enorme kloof gapen. De **SWAPO**-leiders zijn realistisch genoeg om te beseffen dat een bruuske herverdeling van de inkomens van de "blanke" eigendommen geen oplossing biedt en op termijn tot het failliet van het land kan leiden. Daarom is van de door de Europese Namibiërs gevreesde massale nationalisaties uiteindelijk weinig of niets in huis gekomen.

Maar ondertussen controleert 5% van de bevolking nog steeds driekwart van alle nationale rijkdommen, terwijl de armste helft van de Namibiërs beschikt over 3% van die rijkdom. De eerste groep kan rekenen op een jaarlijks gemiddeld inkomen van ongeveer 500 000 frank. In schril contrast daartegenover staan de 11 000 frank waarmee de rest van de Namibische bevolking het gemiddeld moet stellen. De levensstandaard van de Europese Namibiërs is eigenlijk nauwelijks verschillend van deze van de doorsnee westerling. De grote meerderheid van de "zwarte" bevolking daarentegen leeft onder de absolute armoedegrens. De sociale kloof tussen Europese en Afrikaanse Namibiërs is zeer groot. Zuiver drinkwater, gezonde en evenwichtige voeding, eerstelijns gezondheidszorg en basisonderwijs zijn voor de enen vanzelfsprekend terwijl ze voor de anderen een ware luxe vormen.

Dit is een kruitvat dat op middellange termijn wel eens zou kunnen ontploffen. De Namibische bevolking mag dan al blijk geven van een hoge graad van politieke realiteitszin, op termijn zullen de Afrikaans-Namibische bevolkingsgroepen ook hun sociaal-economische ontvoogding eisen. Een democratie houdt het niet lang vol wanneer zij gebaseerd is op lege magen. De beste politieke en economische redeneringen en programma's vinden op de lange duur geen gehoor meer. De SWAPO-leiders zijn er vast van overtuigd dat het allemaal zo geen vaart zal lopen, maar rekenen daarvoor ook op medewerking van buitenaf. Zoals een topfunctionaris van Buitenlandse Zaken het recentelijk nog zei: *"We hebben de democratie in het land ingesteld en de mensenrechten worden gerespecteerd, waar blijven nu de beloofde internationale economische steun en de zo belangrijke buitenlandse investeringen?"*

Korte inleidende bibliografie

Bayer, M., *Namibië*, Amsterdam/'s Gravenhage, Koninklijk Instituut voor de Tropen/NOVIB, 1990, 60p.

Châtel, B., Namibië, in *Marchés tropicaux*, 1992, p. 833-856.

Constitution of the Republic of Namibia, Windhoek, 1990, 85p.

Gros, G., *Chroniques namibiennes. La dernière colonie*, Paris, Présence africaine, 1983, 235p.

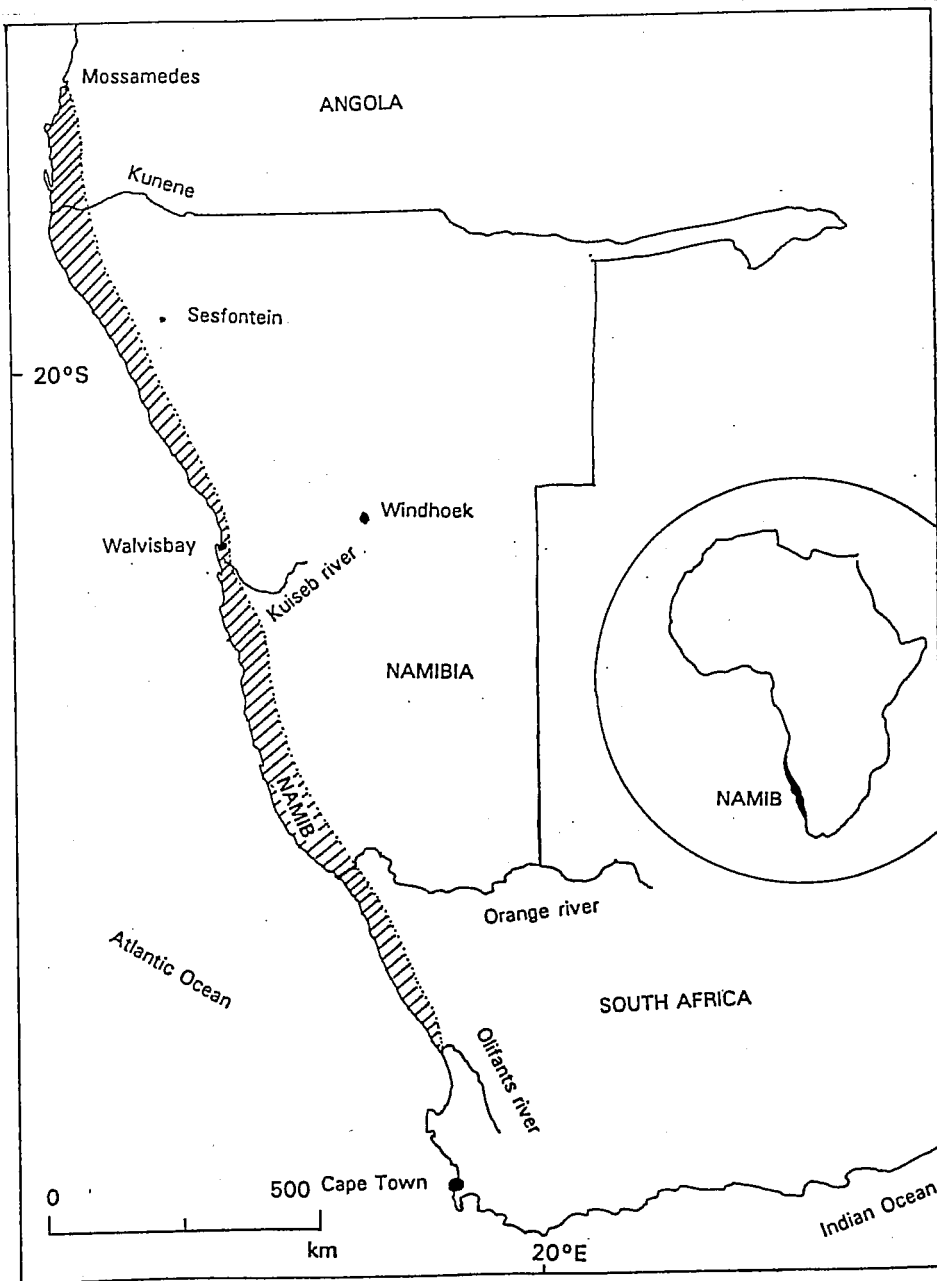
Gros, G., *La Namibië*, Paris, Presses Universitaires de France, Que Sais-je ?, 1983, 127p.

Hatchard, J. en Slinn, P., Namibia: the Constitutional Path to Freedom, in *Commonweath Law Bulletin*, 1991, p. 644-665.

Welcome to Namibia, in *The Courier ACP-EC*, nr. 127, 1991, p. 27-57.

Ya Otto, J., *Battlefield Namibia*, London/Nairobi, Heinemann, 1982, 151p.

Willemot, Y. en Decort, R., *Namibië. In een jong land start Unicef met een ambitieus programma voor het welzijn van de kinderen*, Brussel, Belgisch Comité voor Unicef, 1992, 79p.

Map 1 : The Namib Desert